

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Matthaei Tympii Aureum Specvlvm Principvm,
Consiliariorvm Ivdicvm, Consvlvm, Senatorvm, Et Aliorvm
Magistratvvm Cvm Ecclesiasticorum tum Politicorum
omnium**

Tympe, Matthäus

Coloniae Agrippinae, 1617

44 Crudelitatem ac tyrannidem execrari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52641)

mos à Lacedæmonijs ideo receptus est, ne quicquid ciuium continentiq; moderationisq; metus excederet. (Plut. & Isocr.)

SIGNVM XLIV.

Non esse
crudelium.

CRVDELITATEM SEV TYRANNIDEM EXECRARI.

1. CRudelia ac superba imperia, acerba magis quàm diuturna esse solent; & candida taquæ imperia ijs semper fuerunt, qui benigne ac clementia imperium temperarunt. (Sed de Rep. ord.) Hinc Tarquinio Superbo Primum imperium abrogatum fuit.
2. Lucullus, prudens aliàs & doctus, propter austeritatem ac superbiam desertus à militibus fuit. (Plut.) Contumelia, vbi superbia. (Prou. Superborum Ducum sedes Deus destruit. (Syr.) Solitudinem amicorum efficit austeritas. (Plut. epist. ad Dionys.) Excitantur homines ad iniuriarum struendas, quia sibi metuunt à tali Magistro fieri. (Dio lib. 55.) Cum quæ coacti metu ac vi imperatorum faciunt, quàm primùm per occasionem licentiam perijugum cervicibus eximere properant: ita superbia & crudelitate Principum impediuntur. (Diod. Sic. lib. 15.) Nulla est sententia concinnior, aut utilior harmonia, quàm leuetas cum comitate coniuncta. (Plut. in Phocione, lib. 4. epist.) Singula ergo ad filum non sunt coniungenda.
3. Artaxerxes Rex Pers. de se scribit (Eph. 127. Prouinciarum Principibus & Ducibus, eius imperio subiecti erant: Cum plurimis gentibus imperarem, & vniuersum Orbem meum...

subiugasset, volui nequaquam abuti potentia magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos, &c. Rectè. Nam Seneca ait: *de Clemēt.* c. 8. Non minus Principi turpia sunt multa supplicia, quàm medico multa funera. Remissius imperanti, melius paretur. Natura contumax est humanus animus, & in contrarium atq; arduum nitens, sequitur quæ facilius, quàm ducitur. Et vt generosi atque nobiles equi melius facili frano reguntur: ita clementiam voluntaria innocentia impetu suo sequitur, & dignam putat ciuitas quæ seruet sibi. Plus itaque hac via proficitur. Crudelitas minimè humanum malum est, indignumq; regio animo. Ferina ista rabies est sanguine gaudere, & abiecto homine in syluestre animal transire.

Mali est eum imperare, sub quo nemini quicquam licet: sed peius, sub quo omnia licent. Tam enim est graue omnibus ignoscere, quàm nemini veniam dare; & nocet bonis, malis qui parit. (*Seneca.*) Seueritas ergo interdum Reip. causa adhibenda est, vt i. *Iunius Brutus*, primus Rom. Consul filios suos & fratris, quod cum *Aquilis* & *Vitellijs*, ad recipiendum in Urbem *Tarquinius*, coniurauerant, virgis cæsos securi percussit. (*Liu. lib. 1. Flor. lib. 1. Oros. lib. 2. Val. lib. 3. c. 8.*) 2. *Titus Manlius Torquatus* Consul, bello Latino filium suum, quod contra imperium pugnaisset, securi percussit. (*Liu. lib. 8. Flor. lib. 1.*) 3. *Augustus Cæsar* *Iulias*, filiam & neptem, omnibus probis contaminatas, relegauit, relegatis vsu vini, & omnem delictiorem cultum ademit, neque adiri à quoquam libero seruoque, nisi se consulto, permisit. (*Suet.*) 4. *Alex. Seuerus* ne

Vide de
Pennis,
&
Theatris
hiff.

Seueritate
insignes.

quidem amicis pepercit peccantibus: his, inquit,
charior mihi tota Resp. est. Lampr.

Arist. 5.
Pol. c. 10.

Cauendum tamen, ne Seueritas degeneret
Tyrannidem. In regno enim Tyrannico est
riarum styx & lacuna, in qua omnia scelerum
menta, ac nulla virtutis ornamenta viuunt. Ty-
rannus enim, nullo communis vtilitatis habet
respectu, non suis, sed sibi consulit, omniaque
sui ipsius libidinem vertit, omnia pro libidine
reuerter & violenter agit, ideoque diu florere
potest. Nam vt copiosi halitus sursum rapti,
tuque violento accensi, in fulmina prorumpunt,
quæ citò apparent, & citò extinguuntur: ita Ty-
ranni in altu vecti, animoq; tumido elati
rum suorum furijs agitantur: quæ diu ardere
possunt, verum vt fulmine disruptæ ac dissipatæ
nubes euanescent, ita Tyrannorum furore
naues concussæ pereunt, & Tyranni ipsi pre-
tura morte & vitam, & sceptrum amittunt,
illud Iuuenal. 10.

*Ad generum Cereris sine cade & vultu
pauci*

Descendunt Reges, & sicca morte Tyranni

Sicut corpus illud diu viuere non potest, in
maxima omnium humorum est dyscrasia & im-
peries: ita Tyrannis, in qua omnium malorum
fentina & colluies manat, diurna esse non
test. Vt enim columinibus dilapsis declinat
ficium: ita sublatis maximis ciuitatis bonis
præsidij, pace, virtute, ordine, lege, nobilitate
necesse est, vt totum langueat imperium.

Seneca ait Oedip. Act. 3.

*Qui sceptrum duro sauis imperio regit,
Immet timentes, metus in auctorem redit.*

1. *Domitianus Caesar* per nimiam arrogantiam ferociamq; terribilis cunctis, & inuisus, tandem oppressus est amicorū libertinorumq; conspiratione, simul & vxoris: ideo parietes porticuū, in quibus spatiari consueuerat, Phengite lapide distinxit, è cuius splendore per imagines, quidquid à tergo fieret, prouideret. (Suet. c. 14.) Idem scelerum conscientia semper pauidus & anxius, minimis etiam suspicionibus præter modum commouebatur. Sic enim qui impotenter dominantur, in carcerem quodammodo ipsi se includunt, nulli fidunt, non liberis, non vxoribus.

2. Cùm *Dionysius Tyrannus Syracusorum* abundaret æqualium familiaritatibus, & consuetudine propinquorum: haberet etiam more Græciæ adölescentes quosdam amore coniunctos, credebatur tamen eorum nemini. Quin etiam, ne tonsori collum committeret, tondere filias suas docuit: ita sordido ancillariq; artificio regiæ virgines, ut constrictæ, tondebāt barbam & capillum patris, & tamen ab his, cùm essent adultæ, ferrum remouit, instituitq; ut iuglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent. Cùmq; duas vxores haberet, sic noctu ad eas ventitabat, ut omnia specularetur, & perscrutaretur ante. Et cùm fossam latam cubiculari lecto circumdedisset, eiusque fossæ transitum ponticulo ligneo cõiunxisset, eum ipsum, cùm fores cubiculi clauserat, deorquebat: idemque, cùm in communibus suggestis consistere non auderet, concionari ex turri alta solebat. *Cic. 3. Tusc.* Tandem à suis interfectus est. *Cic. 2. de Offic.*

Metuebat
cultros tonsorios.

3. Fuit (ait *D. Chokier lib. 6. Thes. Pol. Aphor. c. 5.*) non nemo ex Regibus Galliæ, cui sub exitu vitæ præ-

Herod. 4.

tz proprium fuit vni arci includere se, neminem
quamlibet amico fidere, præter medico, et
nec quidem se tutum rebatur: nec mirum. Nam
quos assidue lancinat conscientia male acta
ij nunquam tutam & securam vitam agunt, et
vndique armis septi sint stipati que. Non rari
les ab his, quibus vnicè se crediderant, per
iugulantur, vti *Antonius* à Martiali custode
poris sui, & *Alexander Magnus* à proprio
stro *Cassandro* veneno sublatus est. (Q. C.
10.) Cum *Commodus* Imp. tollere è medio
set *Lætum* Præf. Prætorio, Electum Cubiculi
& *Martianam* concubinam, atque hoc ipse
fortuna inaudissent, præuenerunt eum seque
nocte: nam facta in eum conspiratione, manus
& viribus iunctis, eum iugularunt. *Lamp.*
4. *Antoninus Caracalla* ad mortem adactus
propterea quòd esset *Macrino*, viro alioquin
cosissimo, qui ex *Apollinis* Oraculo Imperator
futurus dicebatur, magna improuidentia re
minitatus. *Spart. Sapiens faciet vulnera*, et
ille, post facta loquetur.
5. Nulla alia res *Galbam* *Casarem* vita & im
rio spoliavit, quàm immoderatus subditorum
tus: quia enim principio gubernationis in
caussa sauitiam exercebat in *Oprimates*, &
Consulares, in communi ait *Tac. 1. Hist. Quos*
terrebantur. Pulchrè ergo monet *Philo*
Phaon. Si vis bonus esse Rex, cum fortuna
benignitatem & mansuetudinem serua, et
formidolosus, sed reuerètia dignus tuis sub
videaris. Quo etiam alludit *Pythagoras*, cui
quit: Malis eos, qui tecum versantur, reuerètia
quàm metuere: siquidem reuerètia admetum

timorem odium comitatur. *Stob. ser. 46.* Nec immeritò Liuia Augustum Cæsarem maritum hortata est, vt reis insidiarum veniam & impunitatē daret: Non omnia, inquit, gladius conficit, sed vt corpus abolere alicuius potest, ita cæterorum animos à cædis auctore auertit, qui quidem non propter supplicium sumptum vindicem amare, sed ob metum mali odisse solent. Contra quibus delicti venia est donata, pœnitentia ducti, benefactorem lædere in posterum verentur; sed spe consequendi maiora præmia, eum officijs colunt, &c. *Diolib. 55.*

Dominatum Tyrannorum esse breuem multa docent exempla. Ex Regibus Persarum *Camby- Herod. 3.*
ses 7. tantum annis & mensibus 5. regnavit, *Xerxes* 2. mensibus 2. rerum summam tenuit, *Sogdianus* 7. menses 3. annis præfuit, *Darius* 4. Ex Romanis dominatio *Cinna & Sylla* fuit breuis; *Galba*, *Ortho*, *Vitellius* 16. circiter menses imperitarunt. *Comodus*, *Pertinax*, *Iulianus*, *Macrinus*, *Maximinus*, *Gordianus*, *Decius*, *Valentinianus*, *Gallicanus*, *Carinus*, & plures alij breui tempore occubuerunt. Pauci etiã Tyranni placida & naturali morte obierunt: quod enim tigris, basiliscus, aspis, ac cæteræ deterrimæ feræ serpentesque lechiferæ humano sunt corpori, hoc Tyranni sunt regno. *Sophon. 3. Quasi leones. Mich. 3. Comederunt carnes populi.*

Prima Tyrannorum facinora in ingressu Tyrannidis cædes esse optimorum ciuium, aut certè exilia, docet his verbis *Isocr. epist. 7. ad Timoth.* Tyranni in hoc vnum intenti sunt, vt cum summa licentia voluptates atque libidines suas expleant; electisque aut inter-

fectis ciuibus optimis & prudentissimis, re-
 vulgus exactionibus deglutiant. Idem docet
 empla. 1. *Tarquinius Superbus* quondam con-
 tus à filio, quid factò sibi opus foret, deuictus
 redactisq; in potestatem Romanorum Gabi-
 verbis quidem nihil, (vtpote fidei nuntij par-
 credés,) sed factò hoc respondit. Seducto in
 tum nuntio, tacitus obambulàs, maxima & ce-
 sima papauerum capita baculo decussit. Nuntius
 longiore fessus mora, simul etiam ludibrio se-
 beri reputans, dimissionem postulauit: itaque
 Gabios & filium Tarquinij redijt, cui rem, in-
 derat, ordine narrat. Filius cognito patris in-
 mio pariter & factò caussam altioris argum-
 peruidit, nec ignorauit præcipi sibi, vt excel-
 tissimum quemque Gabiorum aut exilio sub-
 ueret, aut morte consumeret. Enimuerò
 ctos habebat, vt cæteri omnes Tyranni opti-
 quosque, quorum cum aliquem crescere videret
 dignitate, opibus, fauore, & studio populari
 è medio tollunt, velut æmulum Imperij, Val.
 7. c. 4. Flor. 1. c. 7.

2. Cùm *Herodes Ascalonita* affinem suum
 stobulum ad summum sacerdotium euexisset,
 postea intellexisset, quo fauore populus
 sacra facientem in festo Tabernaculorum en-
 pisset, quantisq; cum gratulationibus, vitæ
 cœpit insidiari. Quare cum maximum amorem
 & benevolentiam erga Aristobulum simul
 astu in hortum regium abductum, in proxima
 piscinam mergi suffocariq; curauit. (*Ioseph.*)
 tē Tyrannorum blanditiæ sunt nouacula inter-
 rum irarum. Laniones dum blandè palpant, in-
 stant.

3. *Anatonitus*, tutor datus Alexio Emmanuelis Orientis Imp. filio, postquam Imperium sibi usurpauit, extincto prius crudeliter pupillo, proceres omnes trucidauit. Verum in hoc violento imperio non diu perseuerauit, vt qui annis modo duobus Remp. administrarit.

Neque solum boni & excellentes, sed & opulentiores suspecti sunt Tyrannis, ne ex opum affluentia vel reddantur insolentes & cōtumaces, vel habeant otium & occasionem mouendarum turbarum & seditionum. *Arist. 5. Pol. cap. 11.* Sic *r. Dionysius Syracusanus* amicis utebatur tanquam vtribus, plenos suspendebat, inanes abiciebat. *Laert. lib. 6. 2. C. Caligula* locupletes quosque, si non vita, at pecunijs facultatibusque spoliavit, imò confecto interdum crimine insidiarum aut nouarum rerum plerosque necabat. *Dio lib. 59. Suet. c. 38. Tac. hist. 1.*

Adhæc Tyranni ob conscientiam perpetuò læcinantem minimis paoribus terrentur, infinitis suspitionibus mouentur, periculis imminētibus percelluntur, nemini fidunt, omnes suspectos habent. *S. Chrylost. ait: Hom. 1. ad Rom. c. 1.* Sicut qui nocte illuui ambulat, tremunt, etiam si nihil sit quod terreat: ita & qui peccant, non possunt confidenti animo esse, etiam si nemo sit, qui redarguat.

1. *Claudius Caesar* etsi exquisita vteretur custodia, iubebat tamen omnes ad se accessuros viros mulieresque excuti, ne quem pugionem secum ferrent, &c. *Dio lib. 60. 2. Masinissa Rex Numidarum* adeo parum fidei in pectoribus hominum reponerat, vt salutem suam canum custodia valeret. *Val. lib. 9. 3.* Rectè ait Pythagoras: Neminem

Stob. serm.
22.

tam audacem esse, quem non malè actæ vitæ
scientia timidissimum reddat. Sic *Tiberij* Cæsar
animû per cellebant tonitrua, vt turbatores
nunquã non coronam lauream ceruice gestare
quodd fulmine afflari negetur id genus fuit.
Suet. c. 89. Nero semet ictu gladij transegit,
audiuit se à Senatu hostem iudicatum esse. Sic
Principem Neapolitanû legimus conscientia
vermibus ita tortû fuisse, vt nullã diu noctem
animæ quietè inueniret, vnde iã necatorû
cipum vmbra populumq; cõtra se supplicij
cendi causã concitatû per somnum videre
videbatur, & consilio cû nouerca Regina
communicato, fugæ se dedit, quatuor comites
triremibus, pretiosiori suppellectile regali
stis: in ipso autem discessu tantû de Gallis ter
rem animo conceperat, vt ab ijs iamiam circum
datus sibi videretur, adeò vt minimum timor
tum exaudiens, facile concuteretur, non illud
atque si cælum & elementa foedus contra se
ijssent: tandem verò Mazariam Siciliæ mar
pium, quod antea Ferdinandus Hispaniæ Re
elargitus fuerat, enauigauit. *Guicciar dicitur*
Rectè ergo *S. Iob c. 15. impius semper iniuriat*
picatur, &c. & Sapiens c. 17. nequitiam vocat
midam. Quoniam Tyranni in rebus adminis
dis non tam rationem, quàm suam libidinem
sectantur, nec sanam consciẽtiã, nec imperium
diu retinere possunt.

1. *Tarquinius Priscus* apud Rom. regno tenuit
est, quòd pacta conuenta, quibus ad Imperium
receptus erat, violaret, quòd Senatum conuenire
neret, quòd sacellitum armatorum præfide
gis quàm ciuium beneuolentiæ fideret, quòd

gnationes rerum capitalium sine consilio per se
solus exereret, quod sine iusta causa alios occi-
deret, alios in exilium ageret, alios bonis multa-
ret, in qua ipse inuaderet. *Liu. 2. Flor. 1. c. 7.*

2. Cum Romani *Maximim* in potentiam atque
saucitiam ferre amplius nequirent, eum destitue-
runt, suffecto in eius locum Gordiano grauissi-
mo viro. *Iul. Capitolin.*

3. *C. Caligula* votum fuit, populum Romanum
unicam cervicē habere, vt vno quasi icu vniuer-
sos extinguere & delere posset. Sed ostenderunt
ei Romani multas ipsis esse manus, unicam ipsi
cervicem. Deprehensum enim in angiporru, seu
crypta. 30. vulneribus confecerunt. *Suet. c. 30. &*
38.

4. De *Phoca* ait *Niceph. lib. 18. c. 51.* Mirum quā-
to in illum odio multitudo flagrant, adeo ebrie-
tati ac sauitia deditum, vt effuso hominum san-
guine continuo gauderet, & tollere e medio om-
nes in animo haberet, in quibus nobilitatis, aut
gloriae, aut prudentia indicium esset.

5. *Sabell. lib. 8. c. 9. refert, Petrum Cardianum,*
Ducem Venetorum, quod legitimum Magistrat-
um in Tyrannidem vertisset, sibi & liberis su-
perba regiminis forma exitium peperisset. Siqui-
dem populus suae libertatis memor, domum eius
incendit: Tyrannum inde deturbavit, deturba-
tum trucidavit, filium in nutricis gremio ingu-
lavit, & tandem amborum corpora foras cani-
bus lanianda proiecit.

Vt hoc obiter addam, nulla ciuitas prudentio-
re gubernatione, quam Venetia, moderatur. Hac
enim in Rep. proportione Musica ita sunt dispo-
siti Magistratus, vt Monarchiae status in Pace,
cum

*Nota virus
crudelitas.*

cum Democratia in Cōcilio Patriciorū ad dī-
son respōdeat, & per Optimatū interiectos
diōs Magistratus omnes tres Reip. formæ
optimè in vnum concentum coalescunt. Et
admodum in fidibus, ita & hīc in munerum
ctōtionibus, si quis vel ad Tyrāidem, vel Oligo-
chiam, aut Anarchiam inclinat, harmonizati-
nantia illicò percipitur, obstreperusq̄e publi-
tranquillitati dignitate priuatur, atque etiā
uerius punitur. *Ælian. lib. 2. var. hist.*

6. *Ferdinandus* Neapol. Rex, quòd nullum
genus crudelitatis & libidinis in suos exercen-
tandem à nobilitate desertus miserimè, res
exterminatus, recepto in eius locū Carolo
Gall. Rege. *Cominaus 2. de bel. Neap.*

7. *Romanus*, 26. Rex Scotorum, cū admodum
crudelis esset, varijsq̄e facinoribus cooperen-
tandem nobilium conspiratione oppressus
rijt. Lessus Episc. Rossensis, de Reb. & mor. Scot.

8. *Christiernum* Regem Danię sœuitia regno
pulit. Cū autem, decimo post anno sui ex-
conscripto milite, conaretur ditiones suas me-
pere, & in Noruegiam, & Daniam venisset, ab
sè interceptus in carcerem conijcitur, in quo
iam naturæ concessit. *Surius Ann. 1532.*

9. In Gallia *Childericus* dum plurimos pef-
daret, quendam, ait *Gagninus lib. 3. de gest. Fran-*
Bolidum, siue, vt alij, *Bodilonem* supremæ nobi-
litatis hominem palo, licet innocentem, allep-
tum crudelissimè verberibus affici iubet, quo
misso reliqui Proceres cum eo cōiurant, & *Ch-*
dericum in sylua venantem circumfistunt, atq̄
occidunt, vnā cum *Vlcide* Regina p̄gnante,
rogato in eius locum *Theodorico*. *Bayen. ann.*
Christi 671.

10. Petrus cognomento *Crudelis*, Legionis Rex & *Castella*, quòd in suos plurimum deserviret, communi Procerum & popularium consensu è regno pulsus est, atque in eius locum successit Henricus frater, tametsi nothus. *Annal. Hisp.* Vtinam omnes Magistratus aliorum periculis sapere differerent, & cum *Claudio Casare* non dominatione & servos, sed rectorem & ciues sibi ob oculos ponerent. Vtinam memores essent illius sententiae *Galba Casaris*: Vtilissimus atque breuissimus bonarum malarumque rerum delectus, cogitare quid aut nolueris sub alio Principe, aut volueris: imperaturus es hominibus, qui nec totam seruitutem pati possunt, nec totam libertatem. Mirantibus quibusdam *Zenonem* Imp. è mansuetico saxum factum esse, non mutavit, inquit *Leontius*, naturam, sed in rebus secundis improbitate declaravit. Vtinam omnes Magistratus ponderaret illud *Salomonis*: (*Ecclesiastici 32. c.*) *Rectorem te posuerunt, noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis.* & quod amici seniores *Salomonis* Regis *Roboamo* suadebant, vt comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captandam multitudinis gratiam sese accommodaret. Hac arte captos facile illum amatuos, quòd natura ita comparatum sit, vt subiecti delectentur Regibus mansuetis & de suo fastigio non nihil se demittentibus. *Ioseph. 8. Antiq. c. 2.* Vtinam cogitarent rectè scripsisse *Aelianum in hist. anim.* Tyrannos similes esse furbus, quas si quis tetigerit protinus clamare incipiunt, mortem somniantes, cum nec vellera habeant, nec lac, nec aliud quicquam præter carnes. Sic enim Tyranni omnia metuant, sciētes, quòd & ipsi vitam omnibus debeant,

debeant, cum ciuium sanguine & carnificina
 Iectentur: non spargant, sed metant: nihil largi-
 tur, sed depopulentur omnia: non curēt, sed
 nerent: non seruent, sed perdant ciues. Ven-
 denique ponderarent, quod Syr. cap. 11. ait: *Ma-*
Tyranni sederunt in Throno, & post modicum
pus, qui non reputabatur, portauit diadema
multi potentes repente oppressi sunt, & gloria
rum tradita est alijs. Et illud Psal. 36. Vici
super exaltatum sicut Cedros Libani: transiit
ecce non erat: quae suis eum, & non est inuentus
eius.

SIGNVM XLV.

DELATORIBVS ET ST COPHAR
ti non temere adhibere fidem.

Delatori-
bis non te-
mere cre-
dere.

OMnia prius experiri sapientem decet, quae
 inimicitias amico denuntiet, vel animi
 vindictam irritet, ob vanam plerumque linguam
 cuius accusationem, ne ob nimiam credulitatem
 in maximam incidat crudelitatem. Nam i. *Mehem-*
Rex Persarum aduersus alterum ex filijs Abas-
nomine arma sumpsit, persuasus a suo Vasa-
masso, qui alterius filij socer erat, eum Imper-
benas affectare, titulumque Regis Persarum
vsurpare. Qua re excandescens pater, versus
oppidum cum ingenti militum manu contendit
lium oppugnaturus, qui caessam inaudiens ex-
bati parentis animi, aduocatione impetrata,
dem parati palam fecit innocentem se, & per-
dem eiusmodi accusationes sibi a Salmasso
catas, quod ille sibi aliquando rerum arbit-